

Nr 206.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående arvoden åt lektorerna i tyska, franska och engelska språken vid universiteten i Uppsala och Lund; given Stockholms slott, den 21 februari 1919.

Under återopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för denna dag vill Kungl. Maj:t härmed föreslå riksdagen *dels* att för anställande under ytterligare sex år vid universitetet i Uppsala av lektorer i tyska, franska och engelska språken med den undervisningsskyldighet, som av Kungl. Maj:t bestämmes, bevilja ett anslag av 99,000 kronor att användas till årliga arvoden å 5,500 kronor åt en var av nämnda lektorer ävensom att av detta anslag anvisa på extra stat för år 1920 ett belopp av 16,500 kronor;

dels ock att för enahanda ändamål vid universitetet i Lund bevilja ett anslag av likaledes 99,000 kronor ävensom att av detta anslag anvisa på extra stat för år 1920 ett belopp av 16,500 kronor.

De till ärendet hörande handlingarna skola tillhandahållas riksdagens vederbörande utskott.

GUSTAF.

Värner Rydén.

Utdrag av protokollet över ecklesiastikärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 21 februari 1919.

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern EDÉN,
 Statsråden: PETERSSON,
 SCHOTTE,
 PETRÉN,
 NILSON,
 LÖFGREN,
 friherre PALMSTIERNA,
 RYDÉN,
 THORSSON.

 Departementschefen, statsrådet Rydén anförde härefter:

Arvoden
 åt lektorerna
 i tyska, fran-
 ska och en-
 gelska språ-
 ken vid uni-
 versitetet i
 Uppsala och
 Lund.

I statsverkspropositionen till innevarande års riksdag har Kungl. Maj:t under åttonde huvudtiteln på min hemställan föreslagit riksdagen

dels att, i avvaktan på proposition angående förhöjd ersättning åt lektorerna i tyska, franska och engelska språken vid universitetet i Uppsala, för ändamålet beräkna ett belopp av 99,000 kronor, därav på extra stat för år 1920 16,500 kronor (punkten 74),

dels ock att, i avbidan på proposition angående förhöjd ersättning åt lektorerna i samma ämnen vid universitetet i Lund, för ändamålet beräkna ett belopp av likaledes 99,000 kronor, därav på extra stat för år 1920 16,500 kronor (punkten 109).

Det ärende, varom sålunda framställning till riksdagen ställts i utsikt, anhåller jag att nu få ånyo föredraga inför Kungl. Maj:t.

För anställande av lektorer i tyska, franska och engelska språken vid universiteten i Uppsala och Lund hava under en lång följd av år, på Kungl. Maj:ts framställningar, medel varit av riksdagen anvisade. Sådant skedde första gången beträffande universitetet i Uppsala år 1888 och beträffande universitetet i Lund år 1889. Anslagen hava i regel beviljats för sex år i följd, och sedermera hava de särskilda riksdagarna anvisat de årliga anslagen. Den sista sexårsperioden, omfattande åren 1914—1919, utlöper med innevarande års utgång.

De årliga arvodena för en var av samtliga universitetslektorer utgjorde till och med år 1903 2,000 kronor. Av 1903 års riksdag höjdes arvodena till 3,000 kronor, med vilket belopp de alltsedan år 1904 årligen utgått.

I enlighet med av riksdagen uppställt villkor för anslaget utgående fastställde Kungl. Maj:t den 4 december 1903 reglemente för universitetslektorerna. Enligt detta reglemente anges deras allmänna uppgift vara den att bereda den studerande ungdomen tillfälle att under deras ledning öva sig i vederbörande språks talande och skrivande. Universitetslektor åligger *dels* att under lästermin sex timmar i veckan avgiftsfritt meddela undervisning i det ifrågavarande språket, särskilt med hänsyn till dess korrekta behandling i tal och skrift, *dels ock* att därutöver vid behov meddela enskild undervisning emot ersättning efter överenskommelse. Det tillkommer vederbörande filosofiska fakultets humanistiska sektion att, på universitetslektors förslag, meddela närmare bestämmelser angående den undervisning, som i förra fallet skall i varje vecka av honom avgiftsfritt meddelas.

Det må vidare erinras, hurusom enligt samma reglemente stadgas, att behörighet att erhålla anställning såsom universitetslektor tillkommer endast utländsk man, som, jämte det han är i besittning av erforderlig vetenskaplig bildning och lärarskicklighet, har det språk, i vilket han skall undervisa, till sitt modersmål, och under de närmast föregående åren huvudsakligen vistats i ett land, där språket talas. Universitetslektor förordnas av kanslern för rikets universitet, på förslag av vederbörande humanistiska sektion och efter hörande av vederbörande mindre akademiska konsistorium, för en tid av intill två år, under förutsättning att vederbörliga avlöningsmedel finnas att tillgå; och kan under enahanda förutsättning förordnandet för samma person förlängas på längre eller kortare tid, varvid iakttages, att hela förordnandet ej må omfatta längre tid än sammanlagt sex år. Undantag från sistnämnda bestämmelse har dock i ett och annat särskilt fall medgivits av Kungl. Maj:t.

Jag vill vidare erinra därom, att vid 1913 års riksdag Kungl. Maj:t

framlade förslag angående höjning i visst fall av ifrågavarande arvoden, vilka i förhållande till undervisningsskyldighetens större eller mindre omfattning skulle utgå med 3,500 kronor eller 3,000 kronor. Förslaget, som närmast var föranlett av krav på ökad tjänstgöringsskyldighet, innebar, att universitetslektor med en undervisningsskyldighet av liksom dittills sex timmar i veckan skulle fortfarande erhålla ett arvode av 3,000 kronor men universitetslektor med en undervisningsskyldighet av sju eller åtta timmar i veckan ett årsarvode av 3,500 kronor. Riksdagen förklarade sig emellertid icke vara övertygad om det verkliga behovet av den ifrågasatta löneförbättringen. Varken arten eller omfattningen av universitetslektorernas arbete eller hänsynen till tjänsternas besättande med tillräckligt kvalificerade personer syntes enligt riksdagens mening motivera en sådan åtgärd.

Nu hava från vederbörande universitetsmyndigheters sida förslag framlagts om höjning av universitetslektorernas arvoden, vilka förslag be-
tingats av andra hänsyn än dem, som gjorde sig gällande vid frågans behandling vid 1913 års riksdag.

I en till det större akademiska konsistoriet i Lund ingiven framställning har filosofiska fakultetens därstädes humanistiska sektion hemställt om åtgärders vidtagande för höjning av universitetslektorernas arvode till 5,500 kronor. Sektionen har till stöd för detta förslag anfört följande:

Det nuvarande beloppet för universitetslektorernas arvoden, 3,000 kronor, fastställdes år 1903. Sedan den tiden har, som bekant, myntvärdet sjunkit högst betydligt, även oavsett den oerhörda prisstegring som inträtt under de sista fyra åren på grund av världskriget. Också ha övriga statstjänstemän sedan år 1903 fått sina löner eller arvoden betydligt ökade, utan att en motsvarande reglering kommit universitetslektorerna till del.

Vid sagda tid utgjorde de fasta docentstipendiernas belopp 1,500 kronor. Detta har sedermera ökats till 2,500 och genom riksdagens beslut år 1918 till 3,500 kronor, för att i det nu föreliggande betänkandet från den s. k. docentkommittén föreslås höjt till 4,500 kronor, medan Lunds filosofiska fakultet gått än längre och föreslagit 5,500 kronor.

För att till jämförelse taga en annan lärarklass, till vars lön universitetslektorernas arvode även brukat ställas i en viss relation, vill sektionen påpeka, hurusom begynnelselönen för lektorerna — inklusive tjänstgöringspenningar — år 1903 utgjorde 3,000 kronor, år 1905 höjdes till 4,000 kronor och år 1918 av riksdagen fastställdes till 5,800 kronor. Arvodet för extralärare med full kompetens vid allmänna läroverken var år 1903 1,800 kronor, det höjdes år 1905 till 2,000 kronor och år 1913 till 2,700 kronor. År 1917 beviljades en tillfällig löneförbättring av 400 kronor för år 1918, och i den av senaste lagtima riksdag beslutade lönereglering fastställdes extralärarnas arvode till 3,300 kronor.

Under sådana omständigheter synes det sektionen att både rättvisa och hänsyn till möjligheten att få universitetslektorsposterna besatta på ett tillfredställande sätt kräva en omedelbar ökning av arvoden i fråga.

Det större akademiska konsistoriet i Lund har i skrivelse till kanslern av den 23 november 1918 avgivit förslag i enlighet med sektionens hemställan.

Ungefär samtidigt hade vid Uppsala universitet förslag i samma syfte väckts. I en till humanistiska sektionen därstädes ingiven skrivelse hava vederbörande ämnesrepresentanter, professorerna E. Björkman, Hj. Psilander och E. Staaff gjort framställning i enahanda riktning som Lundasektionen, d. v. s. höjning av ifrågakvarande arvoden till 5,500 kronor. I sistnämnda skrivelse anföres i huvudsak följande:

Enligt kungl. brevet den 4 december 1903 åligger det universitetslektor att under lästerminen sex timmar i veckan avgiftsfritt meddela undervisning i sitt språk. Tjänstgöringen för docent, som innehar docentstipendium, föreslås av den s. k. docentkommittén däremot, såvida den fullgöres genom hållande av propedeutiska föreläsningar, till intill 50 timmar under lästermin. Maximum för en docents föreläsningsskyldighet bleve alltså 100 timmar för läsår, under det att minimum för en universitetslektors är cirka 175.

Universitetslektorernas arvode har hittills bestämts till lika belopp vid båda universiteterna. Det synes klart, att arvoden vid vårt universitet ingalunda bör understiga det, som komme att fastställas för Lunds. Det är visserligen sant, att det mindre studentantalet vid det senare i någon mån minskar utsikterna till extra inkomster för lektorerna därstädes, men det bör framhållas, att denna omständighet mer än uppväges i fråga om Uppsala dels av lektorernas längre och dyrbarare resor från och till sina respektive hemland, dels av att levnadsomkostnaderna åtminstone under normala förhållanden varit större i Uppsala än i Lund.

Av humanistiska sektionen i Lund har hemställan gjorts till större akademiska konsistoriet, att detta måtte till universitetskanslern ingå med en anhållan att hos Kungl. Maj:t utverka en höjning av universitetslektorernas arvode till 5,500 kronor.

I likhet med Lunds humanistiska sektion anse vi, att under här åberopade omständigheter både rättvisa och hänsyn till möjligheten att få universitetslektorsposterna på ett tillfredsställande sätt besatta kräva en dylik ökning av arvoden i fråga.

Efter det framställningen tillstyrkts av såväl sektionen som drätsel-nämnden, har det större akademiska konsistoriet i Uppsala i skrivelse till kanslern av den 7 december 1918 avgivit förslag i enlighet med den gjorda hemställan.

Kanslern har i skrivelse den 12 december 1918, med överlämnande av framställningarna i ämnet, hemställt om avlåtande av proposition till 1919 års riksdag i överensstämmelse med konsistoriernas förslag. Härjämte har kanslern anfört, att, därest beloppet av docentstipendium, varmed universitetslektors arvode jämförts, skulle komma att höjas utöver 4,500 kronor,

det syntes skäligt, att jämväl nämnda arvodesbelopp ökades utöver 5,500 kronor; under denna förutsättning föreslår kanslern, att arvodesbeloppet fastställes till samma belopp, varmed för närvarande manlig lektors vid allmänt läroverk avlöningsförmåner utgå i första lönegraden, nämligen till 5,800 kronor om året.

Departement-
schefen.

Att de nuvarande arvodesbelopp, vilka tillkomma lektorerna i de tre levande kulturspråken vid universiteten, äro i förhållande till förevarande lärares tjänstgöringsskyldighet och de krav i övrigt, som ställas på dem, oskäligt låga, därom torde ej mer än en mening råda. En höjning av desamma finner jag redan i och för sig berättigad, och så mycket större anspråk på beaktande synas anspråk i detta hänseende nu äga, då arvoden och ersättningar till andra med ifrågavarande lektorer jämförliga akademiska lärare äro föreslagna till högre belopp än vad förut utgått. Jag är följaktligen sinnad tillstyrka förslag om en höjning av dessa arvoden.

Beträffande beloppen må erinras, att en jämförelse mellan fast docentstipendium och arvode till universitetslektor tillföre givit vid handen, att sistnämnda arvode utgått med ett belopp, som med 500 kronor överstiger docentstipendium. Jag anser denna proportion böra bibehållas. Då jag förut denna dag förordat en höjning av docentstipendium till 5,000 kronor, följer därav, att enligt min mening ifrågavarande arvode bör bestämmas till 5,500 kronor.

Ett bifall till detta mitt förslag torde möjligen medföra, att till prövning upptages den förut diskuterade frågan om omfattningen av universitetslektorernas undervisningsskyldighet. Härom är jag ej nu beredd att uttala mig, innan jag inhämtat vad de akademiska myndigheterna kunna hava att anföra i sådant avseende. Det torde emellertid få ankomma på Kungl. Maj:t att utfärda de eventuellt ändrade eller nya bestämmelser, som härutinnan må befinnas erforderliga.

Beräknat efter 5,500 kronor för envar av de tre lektorerna skulle vid vartdera universitetet årligen erfordras ett belopp av 16,500 kronor. Då anslagen torde böra såsom hittills beviljas för sexårsperioder, blir den hoplagda anslagssumman för vartdera universitetet 99,000 kronor, avsedd att utgå med en sjättedel årligen under åren 1920—1925.

Jag hemställer alltså, att Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå riksdagen *dels* att för anställande under ytterligare sex år vid universitetet i Uppsala av lektorer i tyska, franska och engelska språken med den undervisningsskyldighet, som av Kungl. Maj:t bestämmes, bevilja ett anslag av 99,000

kronor att användas till årliga arvoden å 5,500 kronor åt en var av nämnda lektorer ävensom att av detta anslag anvisa på extra stat för år 1920 ett belopp av 16,500 kronor;

dels ock att för enahanda ändamål vid universitetet i Lund bevilja ett anslag av likaledes 99,000 kronor ävensom att av detta anslag anvisa på extra stat för år 1920 ett belopp av 16,500 kronor.

Till vad departementschefen sålunda hemställt behagade Hans Maj:t Konungen, på tillstyrkan av statsrådets övriga ledamöter, lämna bifall, och skulle proposition av den lydelse, bilaga vid detta protokoll utvisar, avlåtats till riksdagen.

Ur protokollet:

Em. G:son Bergman.
